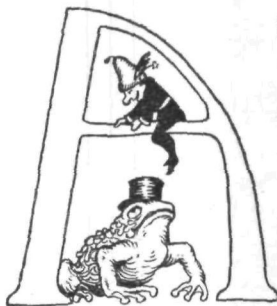

DRAGOTIN HUMEK:

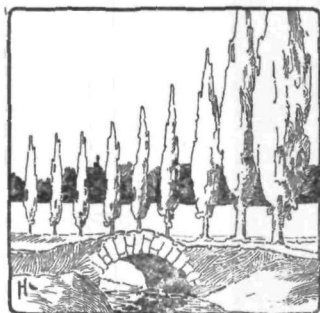
Majka priroda pripoveduje.

6. Vrba.

li poznate vrbo, prijatelji moji? Ej, gotovo jo poznate, a povem vam, da je pod božjim solncem toliko različnih vrb, da niti jaz ne vem vsem imena.

Po širnih severnih goljavah raste vrba pritlikavka, ki se poleti skriva v resju, pozimi jo pa popolnoma zakrije sneg. Skromna je in živi pri tleh kakor ubožni ljudje, ki se sramujejo svojega siromaštva. A to je bedasto, in vrba pritlikavka ne ostaja zaradi tega pri tleh. Na pustem svetu živi in ko bi hotela zrasti visoko kakor so strici jagnedi, bi ji pošla prepičla hrana in umrla bi prezgodaj.

Gotovo se čudite, da so jagnedi v sorodu z onimi sirotami. Da, tudi jagnedi so vrbe, a veliki so, gosposki in ponosni kakor bogataši in plemenitniki med ljudmi.

Druga drevesa lepo pametno raztezajo svoje veje na desno in na levo, navzgor in navzdol. A jagnedovo vejevje se tesno oklepa visokega debela in moli strmo v zrak, da je videti kot vaški zvonik. Taka rast je gotovo naporna, a gosposko je to in izplača se, saj ni drevesa, ki bi se moglo meriti z jagnedom.

In kako veličasten je jagnedov drevored! Človek se čuti med samosvojimi velikani prav skromnega in je prepričan, da dospe po drevoredu do velike, bele pristave ali do gradiča ali do vile z visokimi okni in vitkimi stolpiči.

A med vrbo pritlikavko in jagnedom je še mnogo, mnogo različnih vrb, ki vam jih ne morem vseh opisati kakor bi rad. Nekatere vrbe imajo lepo, ozko listje, ki se beli v vetru kot nanovo prelito srebro. Druge imajo dolge zlatorumene šibice, ki priveže vinogradnik z njimi trto h kolu, da je ne mikasti hudobna vihra. Ona ima na dolgih, tankih pecljih okroglo listje, ki venomer podrhtava in šepeče ob najlagljem dihu. Ta žalostno klone veje in listje, da jo sadijo ljudje na grobove svojih dragih. Ej, in koliko koškov in košar je iz vrbovega protja, in koliko namajijo pastirji piščali iz vrbovih šib! Pa je tudi mnogo takih vrb, ki ni, da bi imel mnogo povedati o njih. Prilično taka vrba je bila tudi tista, ki vam povem danes povest o nji.

*

Zgodilo se je, da je mogočen zimski vihar podrl jagned v drevoredu pred gosposkim gradičem. Prav pri tleh je prelomil ogromno deblo, da je v bolesi zaječalo ponosno drevo in je onemoglo leglo v naročje smrti.

Grajski hlapci so odpeljali deblo kos za kosom in vejevje in dračje. Še štrcelj so izkopali, da je ostala grda razorana jama.

A ko se je skril sneg mladenki pomladi, prinese grajski oskrbnik sadiko, pa jo vtakne na onem mestu v zemljo in poravna svet okolo nje.

„Opravil sem, a ti nadaljuj,“ pravi drevescu dojenčku. „Pridno jej in rasti in se ravnaj po starejših tovariših na desni in na levi.“

Odkoraka mož in ves je vesel, da ima padli jagned namestnika. Sadika pa lepo ubogljivo srka hrano in se razvija v krepko, življenja polno — vrbico. — Ha, zmotil se je bil oskrbnik in ni posadil jagnedove sadike!

„Fej! Kakšen jagned mi je pa to?“ se razhudi oskrbnik, ko izpazi svojo zmoto. „Čakaj, izrujemo te! Čemu mi bo vrba tu v drevoredu?“

Tedaj pristopi graščak. „O, naj le raste drevesce“, pravi, „saj ima prostora.“ Oskrbniku je prav, pa si samo misli, da ima gospoda zmerom svoje muhe.

A jagnedom sosedom ni všeč. Dolgo razmišljajo in se posvetujejo, kako bi se iznebili neljubega sorodnika siromaka. Naposled sklenejo, da puste vrbico v miru.

„Iztegni se in pomisli, da si v imenitni družbi. Ostala bi bila vsaj kje ob vaški mlaki. Čemu se siliš sem v grajski drevored? Dajte, tovariši, iztegnimo se še bolj, da vsaj deloma prikrijemo sramoto.“

Na gričku za drevoredom stoji košat hrast in se roga jagnedom v drevoredu: „Da se vam le hoče stati tako-le v vrsti ob poti. In čemu vas je mati vsejala tja? V gozdu bi rasli med drugim drevjem, če niste dovolj lepi, da bi stali na samem kakor jaz.“

„Mene ni vsejala mamica semkaj,“ se oglasi vrbica.

„Glej, glej,“ se reži hrast. „No, in jagnede tudi ni vsejala njihova mati, kaj? Gotovo so padli izpod neba!“

„Oskrbnik me je vsadil,“ odgovarja vrbica. „Potaknjenec sem.“

„Tudi mi smo potaknjenci,“ šumijo jagnedi. „Potaknjenci, potaknjenci,“ vrši ves drevored.

„Dobro si se vedla“, pohvali sosed jagned vrbico.

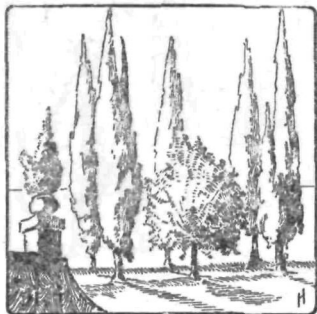
„Ostani vedno taka, pa ti odpustimo, da si bolj kmetiška kot mi.“

Hrast ni še nikoli čul o potaknjencih in neče, da bi zinil budalost. Zato molči. A ko zatone solnce in mrak poboža poljano, povpraša hrast šipkov grm pod seboj: „Kaj so čenčarili oni-le strici o potaknjencih?“

„To niso čenče,“ ga pouči šipek. „Jaz sicer nisem gledal, kako je sadil oskrbnik vrbico, imel sem preveč opravka s cvetjem, a imam v grajskem vrtu sorodnice, ki so zrasle iz potaknjencev. Oj, krasno cvetje imajo, in prijeten je njih vonj! Semena pa le nimajo. Zato pa tudi rajši ostanem to, kar sem.“

Leto odhaja za letom. Lepo povrsti prihajajo letni časi in odhajajo. Za žarkim solncem napoji prirodo srebrna rosa, viharji drvijo čez plan, in v divjem begu se pode dobri in slabi trenutki. Lastovice letajo na jug in se vračajo v rodno gnezdo, drevje zeleni ob poljubu mladenke pomladi, in skeleči jesenski dihi odpihavajo velo listje.

Iz vrbice je zrasla vrba, drevo močno in košato. In to ne ugaja jagnedom v drevoredu.

„Ali res ne moreš nekoliko navzgor? Čemu pa siliš z vejami nastran in navzdol? Oh, ti klavarno sorodstvo ti! Da so te vsadili ravno tu-sem med nas. Prav tako se vedeš kot kaka bukev ali breza ali hrast in kdove kako se še pravi vsemu prostaškemu drevju tam zunaj.“

„Kaj gobezdaš, ti čmerikavi pretegnjenec gosposki?“ se razljuti hrast. „Jaz, praviš, da sem prostaški?“

A jagned se ne zmeni za hrastovo jezico, pa veninven opominja vrbo, naj se poboljša.

„Poglej graščakinjo. Navadna služkinja je bila. Lonce je pomivala in sklede. In bosopeta je hodila po tem-le drevoredu z vedrcem po vodo k studencu.“

„Bosopeta, bosopeta,“ šumi vrsta jagnedov.

„A vseč je bila graščaku in jo je vzel za ženo. In kupil ji je svilenih kril in klobukov z dolgimi peresi in rokavic in svetlo kočijo z iskrimi vanci. Sedaj se vozi vsa mogočna pa hodi pokonci in viha nos — —“

„Vidiš, tudi ona je prišla tako-le med gospodo, da ni vedela, kdaj in kako. A privadila se je, da dviga glavo visoko in šumi kot svoja med svojimi. Daj, dvigni glavo tudi ti in šumi! Laglje je tebi nego nji. V sorodu si nam.“

Toda lepi nauki ne izdajo mnogo. Vrba razteza vejevje na desno in na levo, naprej in nazaj. Navzgor se ji neče in komaj sega najmanjšemu jagnedu do pasu.

Na trati pod vrbo je ob vročih poletnih dneh vabljava senca in prijeten hlad. Jagnedi se pa vzpenjajo v oblake in vedno so tanki in bolj gosposki. A njihova senca je ozka, da bi jo pokril s prekljo.

Po cesti med jagnedi sopiha graščak. Razpalilo ga je žarko solnce. Pod vrbo ustavi korak pa sede v božavo senco in hvali širokovejno drevo: „Ej, hvaležen sem ti, draga vrbica, a jagnede bi posekal, ker še za senco niso.“ Tako govori gospod graščak. in verjeti mu je, ker ima gospoda svoje muhe.

„Hej, strički moji, ali ste slišali? Pohvalil me je.“ Tako se postavi vrba, ko je odšel graščak.

„Slišali smo, slišali. Sram ga bodi, da govori kakor kmetavzar. Zato je pa oženil deklo. Izpridila ga je. O, našli sta se sorodni duši!“

„Sorodni duši, sorodni duši,“ je završalo v jagnedih od konca do kraja po drevoredu.

„Ha, ha!“ se grohoče hrast na griču, „izplačal vas je.“

In šipek pritruje: „Hm, vidim, da ima vsak stan svoje težave. Z nikomer ne menjam.“

„Rada bi ustregla vsemu svetu, a ne morem,“ vzdihne vrba.

Jesen je v gozdu in na polju. Mokra in blatna jesen. Po cestah in po kolovozih so kolesnice polne rjave in rumene brozge. Le v drevoredu je lepo, suho in čedno. Kako bi ne bilo? Jagnedi ne branijo solncu na cesto, in jesenski vetrovi prepihavajo skozi presledke med ozkim drevjem, da se blato v hipu osuši. A pod vrbo stoji na cesti v globoko izorani kolesnici umazano vodeno blato, ki se neče in neče posušiti.

Pa pridrči po drevoredu svetla kočija z gospodom graščakom in gospo graščakinjo. Iskri vranci zavozijo v ono grapo pod vrbo in — — Oh, ti izpreminjasto svileni krilo gospe graščakinje, kako lepo rjavo-pikasto si v hipu!

„Uh!“ zastoka gospa, in „vražje blato!“ zarentači gospod. „Vrba je kriva, ker dela senco, da se ne osuši pot,“ dostavi oskrbnik na kozlu.

„Da, vrba!“ pritegne graščak. „In kakšna je! Ves drevorod kazi. In med jagnedi stoji kot berač med gospodo. Še danes ji odžagajte krono!“

„Tako-le je. Gospoda ima svoje muhe,“ si pravi oskrbnik. Doma pokliče hlapce, žaga zapoje, in na mestu, kjer se je senčil graščak, štrli iz zemlje samo še osmukano deblo brez krone. Oskrbnik s sekiro razsekava veje in vejice.

„Ali bodo to potaknjenci?“ žalostno vpraša vrba.

„Pokurili bomo to dračje pozimi,“ ji odvrne oskrbnik.

„Oj, potem me posekaj popolnoma, da umrjem.“

„Tu ostaneš čez zimo do pomladi. Tedaj odloči graščak o tvoji usodi.“

„Sirota,“ se oglasi šipek na griču pod hrastom.

„S potaknjenci ni nič,“ se zasmee hrast.

„Hvala za sočutje,“ odgovarja vrba. „Prav zmedena sem še. Niti ne pojnim prav, kako se bo končalo vse to.“

„Škandal je, velik škandal za vso rodovino!“ šumijo jagnedi. „Ko bi te bili vsaj čisto posekali, ti štor štorasti. Škandal!“

„Škandal, škandal!“ hrumi v jagnedovih vrhovih po drevoredu.

„Grdo me napadate,“ se brani vrba. „Zagrešila nisem ničesar. Semkaj so me vsadili, graščak me je hvalil in grajal, in naposled so mi vzeli krono

Najbolje je, da se zadovoljim z življenjem, kakršno je. Če nisem jagned, sem pa vrba. Saj ni edini namen našemu rodu gosposčina in nadutost. Počakam, da vidim, kaj mi prinese bodočnost. Še čutim, da živim.“

„Lepo govori in pošteno,“ pravi šipek hrastu.

Hrast molči, in tudi jagnedi ne šumijo več o rodovinski sramoti.

*

Graščak je odšel z gospo za več let v Italijo. Nihče se ne meni za drevored in ne za vrbov štor.

A ko vžari pomladno solnce in z zlatimi prameni požgečka zaspano popkovje po drevju, da se predrami iz zimskega spanja, tedaj začuti vrba, da nekaj ni prav.

„Jej, glava me boli, glava,“ zastoka zdajinzdaj, da se predrami hrast na gričku.

„Glejte jo,“ se ji posmehuje, „glave bi jo rada bolela, pa je nima.“

„Lahko tebi,“ ječi vrba. „Odžagali so mi krono, korenine so mi pa pustili. In te srkajo na vse pretege, in sok mi leze po deblu proti vrhu. Au! In čemu naj mi bo, ko nimam kaj hraniti z njim. Še razpočim se.“

„Slaba prede vrbi,“ se oglasi šipek.

Nedaleč od šipka stoji bezgov grm. Skromen je in živi samemu sebi. Malokdaj se vmešava v pogovore svojih sosedov.

„Potrpi,“ tolaži vrbo. „Kmalu ti odleže. Sicer sem siromak, pa sem pošten. Lahko mi verjameš. Glej, mene so obsekavali in lomili na vseh koncih, a vzbrstel sem iznova in bolj sem bil košat nego kdaj poprej. Zdi se, da je tudi tvoj rod enako trdoživ.“

„To je višek nesramnosti!“ šepne bližnji jagnjed sosedu. „Tak-le capin primerja nas sebi! Kar gluhi bodimo in iztegnimo se.“

„Iztegnimo se, iztegnimo se,“ vrši po drevoredu od drevesa do drevesa.

„Čujte,“ se nekega dne oglasi hrast, „vrba je pa zares bolna. Vrhu debela je vsa polna izpuščajev. Še kakšno bolezen nalezemo.“

„Popki so to,“ popravi vrba. „Res, pravi, živi popki. Bog vedi, kje so se vzeli. Morebiti dobim novo krono.“

Pomlad se je naselila v gozd in na polje. Polno dela ima, da preobleče prebujeno prirodo. Jagnedi v drevoredu pahljajo s svetlim, novim listjem, in bezgov grm je ves odet v temno zelenje. Trava je že zdavnaj pribodla iz ruše, in za njo hiti žito po njivah. Pod hrastom na gričku zeleni šipek, po obronku rumenijo trobentice, in krilati pevci pojejo najlepše pesmi. Ej, pomlad,

ti kraljica letnih časov!

Edinole hrast na gričku je počasen in nezaupljiv. Vse mora zeleneti in cvesti, preden se upa z listjem na dan. Ko se oprezno ogleduje, mu ostane pogled na vrbi v drevoredu.

„Hej, glejte si jo!“ zakliče začuden, da se namah ozre tjakaj vse sosedno drevje in grmovje

V tem, ko so imeli vsi opravka s seboj, je vzbrstel vrhu obglavljene vrbe venec dolgih, tankih šibic z nežnim, zelenim listjem.

„Pravil sem vam,“ pokima bezeg.

„Krono imam, krono!“ vzklika vrba vsa vesela. Sicer še ni posebno velika, a bolje je nekaj nego nič.“

„Jaz živim tudi brez krone,“ pripomni šipek.

„S krono so sitnosti,“ mu pritegne bezeg. „Meni so jo odlomili, in prav vesel sem tega. Vsaj lahko prosto razprostiram veje.“

„Pri meni je stvar nekoliko drugačna,“ se opravičuje vrba. „Drevo sem in moram imeti krono.“

„Dobro je povedala,“ pravi bližnji jagned svojemu sosеду. „Vidi se ji, da je našega rodu.“

Ali ne veste, kako je poleti? No, najprej zakuri solnce, pa žge in žge, da vse prosi mokrote. Nato se vlije dež, pa moči in moči, da z vso dušo zahrepenimo po solncu.

Vrba je vobče skromno drevo in rade volje prenaša dobro in zlo. Tako tudi ona v drevoredu.

Ko ji je bil gozdar odrobil glavo, je ostala vrhu debela kotanjica. V nji se nabira deževnica. Venec novih mladik brani žejnim solničnim pramenom, da ne popijejo mlakice, in često je tam gori še požirek, ko žabe že teden dni ne morejo priregljati dežja. Oni dan prileti na vrbo kos in poprosi, da si sme pogasiti žejo.

„Kar pij, dravec moj,“ mu prijazno ponudi vrba. „A osnaži si nožice, da ne skališ vode. Gotovo pride še kak gost.“

Kos si obrusi krempljce, in kepica črne prsti ostane na vrbi.

Prihodnjega dne prileti lastovica, zatem škrjanec, pozneje pa še stoinsto krilatcev. Vseokrog je znano, kje je dobiti ob suši kapljico vode. Vsak gost pusti na vrbi mrvico prsti ali rastlinico ali kaj drugega, in jeseni je kotanja že do malega napolnjena. Kar je še prostora, ga napolni jeseni velo listje. Veter zaveje in prinaša semenje različnih rastlin. Pozimi pokrije sneg tisto peščico prsti in rastlinske ostanke, ki se polagoma izpreminjajo v rodovitno zemljo.

„Zdi se, kot bi imela majčkeno polje v glavi ali vrt,“ pripoveduje vrba sosedom. „Nekdaj sem imela krasno krono, danes je drugače. Zadovoljiti se moramo z življenjem, kakršno je.“

„Tako je!“ pritrdi šipek.

„Vse je dobro in prav,“ doda bezeg.

„Skromnost siromaška!“ se roga bližnji jagned.

„Skromnost siromaška!“ vrši ves drevored.

(Konec te pravljice prihodnjič.)